

Fig. 327. U 589. Räkinde, Edsbro sn.
Efter teckning av Rhezelius i Monumenta Uplandica.

Inskrift (enligt Rhezelius):

ik · ak - t · akini
5 10

Till läsningen: 2 k och 4 k äro vändrunor; 6 t är stupruna. I likhet med Gärsta-stenen (U 588) var Räkinde-stenen redan på 1600-talet oläslig. Att med utgångspunkt från Rhezelius' teckning av den fragmentariskt bevarade inskriften framställa någon gissning om dess innehåll måste därför sägas vara meningslöst.

I »Specification oppå dhe Monumenter och Antiquiteter som man hafwer kunnat opspana uthj Ohlands Frödsäkers och Nördinghundrats Häradher» (*Ransakningarna* 1667—84) säges under »Edzbroo Sochn» bl. a.: »Uppå Åhssby backa finnes och många Runsteenar och Jätte griffter.»

Att med »Runsteenar» här åsyftas resta stenar utan inskrift är alldeles klart. I samma skrivelse, ett par rader längre ned på sidan, finner man under »Knuteby Sochn» uttrycket »många Runsteenar, doch uthom skriifwelsse, samt stoora Jordhöögar». Även på andra ställen i *Ransakningarna* har tydligen ordet runsten nyttjats för att beteckna bautasten.

590. Burvik, Knutby sn.

Pl. 135.

Litteratur: B 570, L 288, D 2: 268. J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 160; F. V. Radloff, *Beskrifning öfver norra delen af Stockholms län* 2 (1805), s. 178; R. Dybeck, *Runa* (fol.) h. 5 (1872), s. 76; UFT h. 3 (1873), s. 55 f.; E. Brate, *Anteckningar* 1916 (ATA).

Äldre avbildningar: Osig. teckning i F 18, bl. 48; D. Stahl och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 570; i *Monumenta* är signaturen DS med bläck ändrad till P. H., d. v. s. Petrus Helgonius); Dybeck, D 2: 268; Brate, foto 1916 (ATA).

61—45887. *Uplands runinskrifter*.

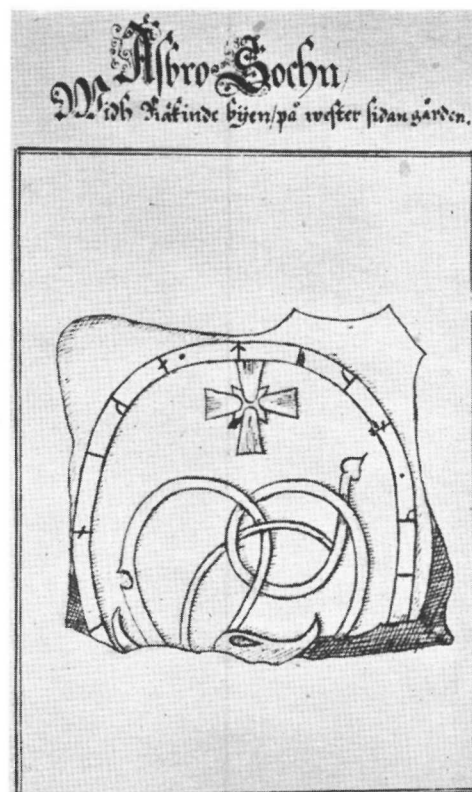

Fig. 328. U 589. Räkinde, Edsbro sn.
Efter teckning av Rhezelius i R 550.

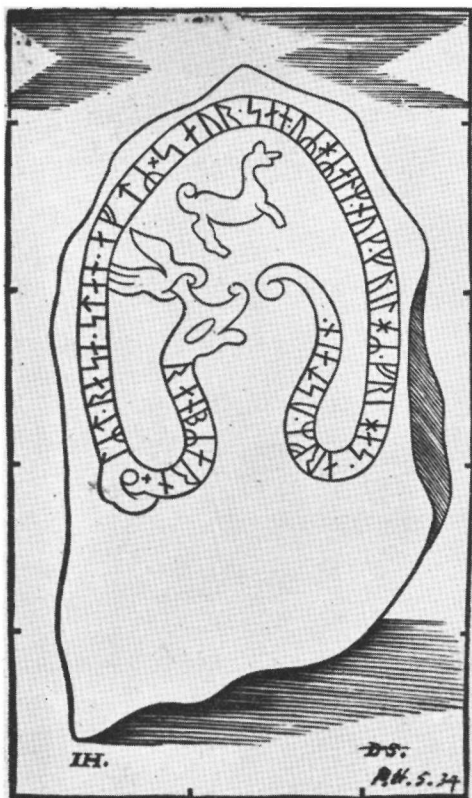

Fig. 329. U 590. Burvik, Knutby sn.
Efter B 570.

är triangelformig med svagt inbuktade sidor, som till äventyrs kan vara en forngrav men möjligen ock upphämtad ur åkern bredvid. Annars finnas inga forngravar i närheten.» Den stensamling som Brate omnämner åsyftas med följande ord i *Sveriges geologiska undersökning* 27, s. 56: »Ö. om Burvik, vid en runsten, ett par sättningar.» Runstenen nämnes ej i F. Bergmans berättelse över fornminnesinventeringen i Knutby sn år 1926. Vid runinskriftsinventeringen 1936 lutade stenen mycket starkt, varför det föreslogs, att den skulle resas. Genom Riksantikvarieämbetets försorg utfördes arbetet år 1943.

Vitröd granit med kvartsinslag. Höjd 1,61 m., bredd 1,21 m. Ytan är ojämn, men ristningen är djupt och kraftigt huggen.

Inskrift:

· ranbrarn · lrt · rasa · stan · aftr · saur · san · urhralm · nuk · fuilhr · frihas · arfr · ustain ·

Ra(g)nbiörn let ræisa stæin æftir saur sinn Vi(g)hialm, ok Fullugi(?), Frøygæirs(?) arfi. Øystein.

»Ragnbjörn lät resa stenen efter sin ... Vighjälms och Fulluges, Frøgers arvinge. Östen (ristade).»

Till läsningen: Inskriften är på varje punkt tydlig. Ristningslinjerna äro djupa, och huggningstekniken är densamma som på U 593. — Hadorph (B 570): Sk före 1 r saknas; sk efter 8 n har formen av ett kors (+), och sk efter 23 n har uppfattats som ett kryss (×). — Dybeck: Sk efter 11 t består på teckningen av två punkter (:). — Brate: 45 n.

Runstenen står i en åker, omkring 500 m. ÖSÖ om Burvik, 150 m. N om sjön Sättern, i södra kanten av två steniga kullar i åkern. Stenen skymmes av kullarna och är därför knappast synlig från landsvägen, som går 150 m. N om stenen. Platsen, som av allt att döma är den ursprungliga, är utmärkt på Geologiska kartbladet »Rånäs».

I Peringskiölds *Monumenta* anges stenens plats vara vid »Yla, som nu kallas Burwijk». Den var då »kulliggiande» i »Yla östra gärde». (B 570: »Yhla gärde»; L 288: »Yla, Ö. gärdet».) Radloff: »En Runsten är på Burviks ägor med påskrift.» I *Runa* (fol.) omtalar Dybeck, att »stenen vid Yla, nu, sedan Yla ladugård blifvit nedlagd, Burvik, står i byns östra gärde, ej långt från sjön Sättern. Han är nyligen åter rest. Jag tog ett noggrant aftryck af hela ristningen.» I *Sveriges Runurkunder* meddelar Dybeck: »Stenen är för fem år sedan å nyo rest på sitt gamla rum i byns södra gärde.» Vid Brates besök 1916 lutade stenen starkt, vilket framgår av hans foto. Brate antecknar om stenens plats: »Det är rätt långt öster om Burvik, som runstenen står på södra sidan av den östligaste bergbacken i gärdet, som ligger ett litet stycke väster om ett stort avloppsdike, vilket mynnar ut i sjön. Runstenens plats är 290 steg söder om landsvägen och ungefär lika långt från den nuvarande sjöstranden. Runsidan är vänd från sjön. 10 steg nordost om runstenen finnes en samling stenar, som

Inskriften är i flera avseenden egendomlig, vilket föranleder Carl Säve att betvivla läsningens riktighet: »Inskriftens läsning, som till en del påtagligen är oriktig, torde blifva rättad, när R. Dybeck hinner utgifva sin uppteckning deraf» (*UFT* h. 3, 1873, s. 56). Som ovan framhållits, är läsningen emellertid fullt säker, och Dybeck läste alla runorna på samma sätt som Hadorph.

Runföljden **ranbaarn** återger troligen ett mansnamn *Ragnbiorn*. Namnet är visserligen eljest icke belagt, men båda leden äro ju vanliga i namn, t. ex. *Ragnfastr*, *Fastbiorn*. Skrivningen **ran** — för väntat **rakn** — påträffas också i andra inskrifter, t. ex. U 168 **ranfastr**, U 215 **raniltr**, *Ragnhildr*. 31—37 **unhaalm** återger ett *Vihialm* (ack.) eller ett *Vighialm* (ack.); om dessa namn se Sö 37, 209, 276, 298.

Den egendomliga runföljden 41—46 **fullha** läses av Brate oriktigt **fulna**, och han uppfattar det som »ett kvinnonamn *Fyllni*, som väl betecknar en dotter till den avlidne». Säve (*UFT*) tolkar runföljden med tvekan som *Folke*. Troligare är, att ristaren har åsyftat det i Uppland under vikingatiden vanliga mansnamnet *Fullugi*.

Ännu större svårigheter möta vid tolkningen av runföljden 47—52 **frihas**. 50—52 **has** uppfattas av Säve och Brate som *hans*. Då man här snarast väntar ett mansnamn i genitiv, skulle man emellertid kanske våga förmoda, att denne oövade ristare på detta sätt har sökt återge att *Freygæias*, genitiv av det välstyrkta mansnamnet. Det förekommer i skrivningen **frikin** på den icke långt avlägsna stenen U 518. Om dessa förslag äro riktiga, utgöra de exempel på den svårighet, som mindre säkra runristare ofta ha haft, då det gällde att skriva personnamn; se S. B. F. Jansson, *Runinskrifter i Norrtäljetrakten* (i: *Norrtäljetrakten under forntiden*, 1945), s. 66 noten.

Inskriftens sista namn är givetvis det vanliga mansnamnet *Øystæinn*. Säve (i *UFT*) och Brate tolka inskriftens slut som »hans arvinge Östen», en tolkning som dock stöter på stora svårigheter. I stället torde man böra uppfatta inskriftens sista namn som namnet på ristaren. På samma sätt, d. v. s. med verbet *risti* eller *hiogg* utelämnat, signeras t. ex. Sö 266 och 312. Den senare ristningen har föröfrigt utförts av en person med samma namn; Sö 312 slutar nämligen också med namnet *Øystæinn* (**aystain**). Denne skicklige sörmländske runmästare är själfvallet icke samme man som den ovane ristare, som har utfört U 590.

I runföljden 24—27 **saur** tvingas man att räkna med en felristning. Säve översätter ordet med »svärfader(?)»; han torde därför ha räknat med att runorna 25 **a** och 26 **u** av ristaren ha omkastats: **saur** i st. f. **suar**, fsv. *svær*, m. 'svärfader'. Detta ord, skrivet **suor**, förkommer i ett par uppländska runinskrifter (L 179 Broddbo, Skuttunge sn; D I: 239 Björklinge prästgård). Någon säker tolkning av runföljdan **saur** kan emellertid ej givas.

Den otymplighet som utmärker inskriftens formulering präglar också ristningens ornament.

Som ovan påpekats, finnas vissa överensstämmelser mellan Burviksstenen och runstenen i Ortala sjöhage (U 593). De äro möjligen utförda av samme ristare, d. v. s. *Øystæinn*. Likheter i skrivningar och huggningssätt finnas också mellan dessa inskrifter och U 567 (Lohärads kyrka), men den sistnämnda ristningen måste sägas vara ännu klumpigare utförd.

Om R-runan som tecken för *i*- och *e*-ljud se U 537 och U 567.

591. Burvik, Knutby sn. Nu i Knutby kyrka.

Pl. 136.

Litteratur: S. B. F. Jansson, Fyndrapport ^{25/7} 1943 (ATA).

Ett fragment av en runsten påträffades, då U 590 restes sommaren 1943. Fragmentet låg bland andra stenar vid den kullfallna runstenen. Det flyttades i oktober samma år till kyrkan och uppställdes vid östra korväggens norra hörnpelare.